

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 21 oktober 2015

Mål nr

Ö 2078-13

SÖKANDE

HS

Ombud: Advokat PL

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Resning

TIDIGARE AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2009-05-18 i mål B 8992-06

Dok.Id 112760

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstadamstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen bifaller HSs ansökan om resning i fråga om ansvar för grovt skattebrott i den del som avser inkomst av näringsverksamhet rörande vinster av aktiehandel för taxeringsåret 2000 samt i fråga om påföljd. I övrigt avslås ansökan.

Målet ska i de resta delarna på nytt tas upp i hovrätten.

Frågan om ersättning för kostnader i brottmålet och i resningsärendet ska prövas av hovrätten i samband med målet efter dess återupptagande.

Högsta domstolens beslut den 3 juli 2013 ska bestå. Det innebär att, till dess något annat föreskrivs, vidare åtgärder för verkställighet inte får ske av hovrättens dom.

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

HS dömdes av hovrätten för grovt skattebrott och bokföringsbrott till fängelse i två år och sex månader. Skattebrotten avsåg att HS hade lämnat oriktiga uppgifter i sin inkomstdeklaration genom att inte redovisa inkomster av näringsverksamhet rörande vinster av aktiehandel och inkomster av tjänst för taxeringsåret 2000. Hovrättens dom vann laga kraft den 2 mars 2012 när Högsta domstolen beslutade att inte meddela prövningstillstånd.

Åtalet mot HS väcktes den 24 maj 2006.

Skatteverket hade dessförinnan, den 17 juni 2005, beslutat att ta ut skatte-tillägg av HS för att han hade lämnat oriktiga uppgifter i sin inkomst-

deklaration för taxeringsåret 2000 avseende inkomst av passiv näringsverksamhet rörande aktiehandel.

Skatteverket beslutade därefter, den 25 oktober 2007, dvs. efter det att åtalet hade väckts, att ta ut skattetillägg av HS för att han hade lämnat oriktiga uppgifter i sin inkomstdeklaration för taxeringsåret 2000 avseende inkomst av tjänst. Skattetillägget undanröjdes genom kammarrättens dom den 14 april 2009 som vann laga kraft den 16 juni 2009.

HS har ansökt om resning. Som grund för sin ansökan har han åberopat samma omständigheter som han anfört i tidigare resningsansökningar och vidare anfört att enligt Europadomstolens praxis hindrade skattetilläggen en prövning av åtalet. Enligt HS är det avgörande inte vilket förfarande som inleddes först utan vilket förfarande som vann laga kraft först.

Riksåklagaren har inte motsatt sig att resning beviljas i fråga om ansvar för grovt skattebrott enligt den del av domen som avser inkomst av näringsverksamhet rörande vinster av aktiehandel och i fråga om påföljd. Riksåklagaren har motsatt sig att resning beviljas i övriga delar och därvid hänvisat till den lis pendensprincip som har etablerats genom rättsfallen NJA 2013 s. 502 och NJA 2013 s. 780.

HS har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader i brottmålet. Han har också begärt ersättning för sina kostnader i resningsärendet.

Högsta domstolen har den 3 juli 2013 beslutat att, till dess något annat föreskrivs, vidare åtgärder för verkställighet av hovrättens dom inte får ske.

SKÄL

Rättsliga utgångspunkter

1. Genom Europadomstolens dom den 10 februari 2009 i målet Zolotuchin mot Ryssland fick rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott (gärning) enligt artikel 4.1 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen (*ne bis in idem*) ett ändrat innehåll (jfr NJA 2013 s. 746, p. 26–32).
2. Rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger (*ne bis in idem*) omfattar systemet med skattetillägg och påföljd för brott enligt skattebrottslagen och innebär att det föreligger hinder mot åtal så snart Skatteverket har fattat ett beslut om att ta ut skattetillägg, oavsett om beslutet har vunnit laga kraft. Rättegångshinder föreligger således – enligt grundläggande svenska processuella principer – redan vid *lis pendens* (se bl.a. NJA 2013 s. 502). Det finns hinder mot åtal även om skattetillägget har undanröjts (se Högsta domstolens beslut den 10 juli 2015 i mål Ö 4358-13).
3. En förutsättning för att resning ska beviljas med hänvisning till *ne bis in idem* är att åtalet borde ha avvisats i det ordinarie brottmålsförfarandet, dvs. om det dessförinnan hade inletts ett skattetilläggsförfarande (*lis pendens*). Det först inledda förfarandet är rättsenligt och kan inte angripas genom resning och det oberoende av när beslutet om skattetillägg vann laga kraft (se NJA 2013 s. 746 och NJA 2013 s. 780).
4. Enligt Europadomstolens praxis förbjuder artikel 4.1 i tilläggsprotokollet inte att två förfaranden pågår parallellt (*lis pendens*). Om det ena av två pågående förfaranden har avslutats genom ett slutligt avgörande, måste däremot det andra förfarandet avbrytas (*res judicata*) och det även om det avslutade förfarandet inte lett till en fällande dom, t.ex. när åtalet har ogillats

eller ett påfört skattetillägg har undanröjts. Europadomstolen har konstaterat att den i Sverige tillämpade lis pendensprincipen erbjuder ett mer långtgående skydd än artikel 4.1 i tilläggsprotokollet. (Se bl.a. Europadomstolens domar i målen Nykänen mot Finland, no. 11828/11, och Glantz mot Finland, no. 37394/11, båda från den 20 maj 2014, samt Lucky Dev mot Sverige, no. 7356/10, den 27 november 2014, samtliga domar meddelade efter NJA 2013 s. 780.)

Högsta domstolens bedömning

5. Hovrättens dom meddelades efter Europadomstolens dom i målet Zolotuchin mot Ryssland. HS har påförts skattetillägg för oriktiga uppgifter som omfattas av domen för grovt skattebrott.
6. Det skattetillägg som avser inkomst av näringsverksamhet rörande vinster av aktiehandel för taxeringsåret 2000 har påförts innan åtalet väcktes. Rätten att inte bli lagförd eller straffad två gånger för samma brott (gärning) har alltså blivit åsidosatt. Därmed ska resningsansökan bifallas i den delen.
7. Det skattetillägg som avser inkomst av tjänst för taxeringsåret 2000 har däremot påförts först efter åtalet och har därmed inte utgjort något hinder mot åtalet. Eftersom brottmålsrättegången har inletts först finns det inte någon grund för resning i den delen (se p. 3). Det förhållandet att brottmålsförfarandet inte avbröts när skattetilläggsförfarandet avslutades den 16 juni 2009 innebär i och för sig en överträdelse av artikel 4.1 i tilläggsprotokollet enligt Europadomstolens praxis (se p. 4). Att brottmålsförfarandet borde ha avbrutits – dvs. inom ramen för det ordinära förfarandet (jfr HFD 2014 ref. 43) – utgör emellertid inte skäl att avvika från den ordning för resning som har etablerats genom rättsfallen NJA 2013 s. 746 och NJA 2013 s. 780 (jfr Högsta förvaltningsdomstolens beslut, I och II, den 9 juni 2015 i mål 6065-14 och

6781-14). Om brottmålet har inletts först är det alltså skattetilläggsförfarandet som är rättsstridigt, inte brottmålsförfarandet, och det oberoende av när skattetilläggsförfarandet avslutades och oavsett om skattetillägget har fastställts eller undanröjts.

8. Ansökan ska således avslås i den del som avser inkomst av tjänst för taxeringsåret 2000. För det fall Europakonventionens regel om tillgång till ett effektivt rättsmedel kräver ytterligare prövning i denna del får det ske i annan ordning.

9. Skattetilläggsbeslutet den 17 juni 2005 har inte hindrat att HS har åtalats och dömts för bokföringsbrott (jfr NJA 2013 s. 502 och NJA 2014 s. 377).

10. HS har i övrigt inte visat någon omständighet som kan föranleda resning.

11. Målet ska tas upp på nytt i de delar som gäller oriktiga uppgifter avseende inkomst av näringsverksamhet rörande vinster av aktiehandel och beträffande påföljd.

12. Frågan om ersättning för kostnader i resningsärendet ska prövas i samband med målet efter dess återupptagande (58 kap. 8 § rättegångsbalken). Detsamma gäller HSs yrkande om ersättning för de kostnader som han har haft i brottmålet.

13. Handläggningen bör ske i hovrätten (jfr NJA 2013 s. 746, p. 39).

I avgörandet har deltagit: justitieråden Ella Nyström, Kerstin Calissendorff, Göran Lambertz (referent), Svante O. Johansson och Dag Mattsson
Föredragande justitiesekreterare: Chris Stattin-Larsson